

➤ забезпечити опанування нечуючою дитиною предметною й жестомовною комунікативною компетенціями.

Двомовне навчання є ефективним інструментом засвоєння глухими спеціальних знань, засобом формування навичок до міжкультурного спілкування та полікультурного виховання, а також засобом формування особистості, шляхом залучення її до ширшої взаємодії із оточуючим світом.

Використання жестової та словесної національних мов, як рівноправних для навчання глухих з одного боку, та використання природних здібностей нечуючої людини для забезпечення її особистісного розвитку та професійного становлення, надання можливостей для розширення сфер самореалізації і встановлення ширшого кола контактів, з другого, вносить в позиції як загальноосвітньої, так і спеціальної освіти для нечуючих значне гуманістичне підґрунтя.

Список використаних джерел:

1. Концепція білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху / [С. В. Кульбіда, І. І. Чепчина та ін.]. – К. : УТОГ, 2011. – 53 с. <http://lib.iitta.gov.ua/9292/>

2. Кульбіда С. В. Білінгвальне навчання нечуючих: стан, перспектива розвитку / С. В. Кульбіда // Дефектологія. - 2006. - № 3. - С. 2-3. - Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua>

3. Кульбіда С.В. Концептуальні засади навчання нечуючих і використання жестової мови (на матеріалах зарубіжної теорії та практики) / С.В. Кульбіда // Жестова мова й сучасність: збірник наукових праць. – 2008. – Вип. 3. – С. 26 – 33. <http://lib.iitta.gov.ua/1978/>

4. Кульбіда С. В. Теоретико-методичні засади використання жестової мови у навчанні нечуючих : монографія / С. В. Кульбіда. - К. : Поліпром, 2010. - 503 с.

5. Кульбіда С.В. Філософські підходи теоретико-методологічної бази спеціальної освіти: джерела розвитку нечуючої особистості / С.В. Кульбіда // Жестова мова й сучасність: збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 7. – С. 175 – 196. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/1983>

6. Формування жестомовної комунікативної компетенції – від розуміння до застосування / С. В. Кульбіда // Особлива дитина : навчання і виховання. – 2016. – № 1/77. – С. 15 – 29.

7. Kulbida S. The steps ukrainian science in the study and popularization the ukrainian sign language / Svitlana Kulbida / Issues of upbringing and teaching in the context of modern conditions of objective complication of the person's social adaptation processes. – 9.02. – 15.02.2017. - Режим доступу: gisap.eu/ru/node/119449

УДК 376 -056.2/3:37.091.12]:37.014.3(477)(045)

Лазорчик І. Б.,

методист з початкової освіти Терехівлянського РМК

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
З ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ
В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ**

Одним із пріоритетних завдань Нової української школи є формування інклюзивного освітнього середовища. Сьогодні перед нами стоїть назвичайно важливе і відповідальне завдання - виховати нове покоління українців, для якого інклюзія стане частиною світогляду, інклюзія як новий погляд на місце «особливої» дитини в суспільстві. Знедолена природою дитина не повинна знати, що вона малоздібна, що в неї слабкий розум, слабкі сили. Виховання такої дитини повинно бути у 100 разів ніжнішим, чуйнішим, дбайливішим.

Інклюзія — це не лише про рівний доступ, а й про якість освітніх та інших соціальних послуг. Коли в школі навчаються різні діти, це автоматично не означає, що дотримано право кожної дитини на освіту. Належна інклюзивна політика в Україні гарантуватиме, що всі діти мають доступ та рівні можливості отримати якісну освіту. Саме тому реформа загальної освіти та реформа інклюзивної освіти є, безумовно, взаємопов'язаними, щоб вчителі сприяли інклюзивності та різноманітності в класах так само, як вони мають сприяти здійсненню реформи загальної освіти.

Інклюзивна освіта – це, насамперед, право кожної дитини на отримання якісних освітніх та інших послуг за місцем проживання і, відповідно, обов'язок держави забезпечити їх. Окрім того, інклюзивна освіта має низку переваг для всіх учасників освітнього процесу – дітей, батьків, педагогів і суспільства в цілому. Інклюзивна освіта – це постійний процес визначення і подолання перешкод для максимально значущої участі всіх в освітньому процесі.

Нова українська школа – це педагогіка партнерства, готовність до інновацій, нові стандарти й результати навчання, автономія школи і вчителя.

Молодший шкільний вік, як жодний інший етап шкільної освіти, особливо багатий ресурсами, які треба вчасно виявити, підтримати, розвинути. Молодших школярів відрізняє особлива пластичність і вразливість, готовність сприймати та емоційність. Виняткову роль у навчанні молодшого школяра відіграє перший учитель. Саме вчитель початкових класів, за умови якісної професійної підготовки, спроможний упродовж чотирьох років співпраці з дитиною якісно та результативно розвивати її особистість, вибудовувати виховний процес на засадах компетентнісного підходу, враховуючи інтереси, потреби, потенційні можливості учня.

Модернізація початкової освіти передбачає розв'язання ключових завдань, серед них: утвердження в освіті принципу дитиноцентризму, що сприятиме максимальному саморозвитку і самореалізації особистості; забезпечення підготовки громадян України до життя та діяльності в умовах глобального простору, формування глобалістської людини, що підвищить конкурентність України в європейському і світовому просторі.

Кожна школа за своєю філософією має бути інклюзивною. Це означає готовність у будь-який час прийняти кожну дитину, прагнучи створити максимально сприятливе середовище для розвитку її потенціалу.

Коли ми говоримо про створення інклюзивного освітнього середовища, ми не маємо на увазі суто відкриття інклюзивних класів або забезпечення архітектурної доступності. Це і підвищення компетентності педагогічних працівників та руйнування суспільних стереотипів щодо освіти таких дітей.

Адже хвороба не дорівнює інвалідності, інвалідність – наявності особливих освітніх потреб (наприклад, особи із серцево-судинними захворюванням не мають цих потреб), особливі освітні потреби не означають захворювання або інвалідність (наприклад, люди з дисграфією, дислексією).

Інклюзивне навчання полягає в тому, що у звичайному класі вчать звичайні діти, просто деякі з них вчать трошечки по-іншому – наприклад, використовуючи додаткові пояснення, додаткові освітлювальні прилади, особливі парти. Але в такому класі ні в якому разі не має бути відокремлення одних дітей від інших (навіть на рівні риторики). З урахуванням рекомендацій спеціалістів та настільки, наскільки це можливо, у такому класі налагоджується спільне навчання.

Особлива увага має приділятися питанню раннього виявлення дітей, які мають порушення у розвитку, та організації допомоги дітям, які перебувають у несприятливих умовах і потребують медико-психолого-педагогічної підтримки. Колись ми тісно співпрацювали з районною ПМПК, проводили профілактичну роботу та надавали необхідну методичну допомогу вчителям з питань індивідуального навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП). На жаль, на даний час у зв'язку з децентралізацією такого помічника у нас немає.

Серед труднощів, що перешкоджають реалізації ідеї інклюзії, – це недостатня матеріально-технічна база сучасних шкіл, невідповідність облаштування класу вимогам перебування в ньому дітей із ООП, кабінетів психологічного розвантаження, неготовністю частини суспільства прийняти цю ідею. Труднощі полягають не у сприйнятті нових ідей, а у відмові від старих уявлень. Втім, вони можуть бути успішно вирішені, я дуже сподіваюся, за умови забезпечення необхідної підтримки школам, відповідної підготовки фахівців для роботи в інклюзивних класах.

Важливою проблемою для вчителів початкових класів є логопедична робота, адже на сьогодні більшість дітей мають мовленнєві порушення, а, власне, вони є причиною затримки психічного та розумового розвитку. Отже, вчасне звернення за корекційною допомогою, створення оптимальних умов для виконання загальноосвітніх і специфічних корекційних завдань надасть змогу використати всі компенсаторні можливості дітей і реалізувати їхній прихований потенціал.

Серед основних напрямків роботи із дітьми з ООП необхідно проводити спеціальну просвітницьку роботу серед громадськості та батьків, які мають дітей із ООП та розробити рекомендації вчителям для роботи із дітьми з особливими освітніми потребами відповідно до нозологій. На сучасному етапі потрібні спеціально підготовлені вчителі початкових класів. У більшості педагогів відсутня спеціальна психолого-педагогічна підготовка, відсутня мотивація до роботи з даною категорією дітей, наявний страх, розпач, бажання уникнення такої роботи тощо. За даними досліджень, 65 % учителів, які є слухачами курсів підвищення кваліфікації, не володіють методами роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби, 23 % учителів не знайомі із спеціальними програмами, не знають психологічних особливостей дітей зазначеної категорії. А саме учитель є найважливішою ланкою в організації інклюзивного навчання. Для роботи з дітьми, що мають ООП, потрібно здійснити діагностику можливостей та потреб дитини, дати їх кваліфіковану оцінку та розробити на цій основі індивідуальні навчальні програми, відмовитися від колективних методів. Для цього учитель має

володіти методикою роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку, забезпечити його інструментарієм та моделями альтернативного навчання.

Все це обумовлює актуальність проблеми ефективної організації професійної педагогічної підготовки вчителів до роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку. З усього різноманіття педагогічних технологій гуманістичної спрямованості особливої уваги заслуговують ті, що можуть досить органічно і легко бути інтегровані у традиційне навчання, тому що розвиток освіти має йти еволюційним шляхом і кожне нововведення повинне бути ретельно підготовлене і передбачає, перш за все, його усвідомлення й освоєння вчителями.

Головна мета діяльності вчителя – створити ситуацію успіху для розвитку особистості дитини, дати можливість кожному вихованцю відчутти радість досягнення успіху, усвідомлення своїх здібностей, віри у власні сили. Діти не можуть існувати, не відчуваючи уваги до себе, на підсвідомому рівні, це для них – найважливіший фактор життя. Дати дітям відчуття радість праці, щастя успіху в навчанні, збудити в їхніх серцях почуття власної гідності – ось моє (наше) найперше завдання, бо успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, що породжує енергію для боротьби з труднощами, бажання вчитися.

Визнання прав дітей з ООП, їхніх інтересів, потреб, надання допомоги у процесі соціалізації та вибору професійної діяльності є надзвичайно важливим на сучасному етапі розвитку освіти в Україні. *"Вірте в талант і творчі сили кожного вихованця"*, - так звертався до вчителів один із найвеличніших педагогічних діячів сучасності В. О. Сухомлинський. Повною мірою ці мудрі слова стосуються і дітей з ООП. *"Школа – для всіх дітей"*, - під таким гаслом мають працювати всі вчителі закладів загальної середньої освіти України.

Список використаних джерел:

Нормативні документи:

[Постанова КМУ від 09.08.2017 № 588 "Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах"](#)

Постанова КМУ від 12.07.2017 №

Лист МОН України від 06.02.2017 № 1/9-63 «Щодо навчальної літератури для дітей з особливими освітніми потребами»»

[Лист МОН України від 10.01.2017 № 1/9-2 «Про сучасні підходи до навчально-виховного процесу учнів з особливими освітніми потребами»](#) 545 ["Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр"](#)

1. Василенко, Н. В. Сучасні підходи концепції інклюзивної освіти в Україні: нормативно-правове забезпечення / Н. В. Василенко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка / голов. ред. Г. Терещук ; редкол.: І. Задорожна, В. Кравець, Л. Морська [та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ, 2014. – № 4. – С. 3–9. – Бібліогр. в кінці ст.

2. Висоцька, Л. Державна політика в галузі інклюзивної освіти / Людмила Висоцька // Профтехосвіта. – 2015. – № 2. – С. 10–11.

3. Гурська, О. Психолого-педагогічний супровід інклюзивного навчання / Олена Гурська // Директор школи. Шкільний світ. – 2014. – № 10. – С. 16–33.
4. Дичківська, І. Інклюзивна освіта: шляхи впровадження / Ілона Дичківська // Дошкільне виховання. – 2013. – № 12. – С. 3–6.
5. Дудушко, Е. Запровадження інклюзивної освіти в загальноосвітньому навчальному закладі / Е. Дудушко, Т. Бикова // Сучасна школа України. Шкільний світ. – 2012. – № 12. – С. 63–68.
6. Сак, Т. Інклюзивне навчання – якісна освіта для кожної дитини / Тамара Сак // Учитель початкової школи. – 2014. – № 10. – С. 3–6.
7. Ткаченко, Н. А. Інклюзивне навчання / Н. А. Ткаченко // Класному керівнику. Усе для роботи. – 2013. – № 7. – С. 46–51.
8. Що таке інклюзивне навчання? // Завуч. – 2015. – № 13. – С. 4–7.

УДК 373.3/5.-056.26

Лапін А. В.,

кандидат педагогічних наук

старший науковий співробітник відділу інклюзивного навчання

Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЖИТТЯ

ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

АСИСТЕНТОМ ВЧИТЕЛЯ

Залучення дитини з особливими освітніми потребами (ООП) до соціального життя класу, школи – одне з найважливіших завдань в умовах розбудови інклюзивної освіти. Роль асистента вчителя в організації соціального життя дитини з ООП полягає в створенні умов для її успішного спілкування з однолітками та дорослими. Протягом шкільного життя учень з особливими освітніми потребами буде залучений у різні види відносин з оточуючими людьми: йому доведеться виконувати вказівки старших, брати участь в іграх з однолітками на перервах. Як і будь-якій дитині, у школі йому доведеться говорити та слухати, сидіти, ходити і бігати, орієнтуючись на поведінку інших дітей та дорослих.

У вітчизняній та зарубіжній спеціальній літературі досить широко представлені функціональні обов'язки асистента вчителя в залежності від пануючої форми інклюзії на теренах тієї чи іншої країни. На нашу думку асистент вчителя у процесі роботи має:

- формувати довірчі й емоційно насичені відносини з учнем з ООП, на початку роботи він стає помічником (а іноді й захисником), ретранслятором бажань дитини і разом з тим – організуючою, гармонізуючою силою;

- стежити за емоційним і фізичним станом дитини;

- допомагати розв'язувати конфліктні ситуації, заспокоювати, надихати спонукати;

- якщо дитині потрібно відпочити – виводити її із класу в ігрову кімнату (або інше приміщення);

- стежити, щоб дитина була відповідно вдягнена, вчасно харчувалась, приймала ліки (за призначенням лікаря) тощопри необхідності допомагати сходити у туалет;